



Rīgā

09.07.2026 Nr. NPVC/21-09/26/6213

Uz 03.06.2026. Nr. 1-12/13

Latvijas Republikas tiesībsargam
Nosūtīšanai e-adresē

Par rekomendāciju izpildi un plānotajām aktivitātēm to izpildei

Nacionālais psihiskās veselības centrs, Valsts SIA (turpmāk – NPVC) iepazīnās ar Latvijas Republikas tiesībsardzes 2026. gada 3. jūnija ziņojumu Nr. 1-12/13 “Ziņojums par cilvēktiesību ievērošanu VSIA “Nacionālais psihiskās veselības centrs””, kas satur aicinājumu iepazīties ar ziņojumu un tajā sniegtajām rekomendācijām un līdz 2026. gada 10. jūlijam informēt par rekomendāciju izpildi vai plānotajām aktivitātēm to izpildei.

NPVC ir iepazīnies ar tiesībsardzes sniegtajām rekomendācijām un informē par sekojošu rekomendāciju izpildi plānotajām aktivitātēm to izpildei.

[1] Par pacientu dienas apģērba lietošanas veicināšanu

[1.1] Psihiatrijas nodaļu pacientu apģērba izvēlei ir īpaši svarīgi ne tikai komforta, bet arī drošības un uzraudzības aspekti. Tam jābūt drošam (bez paškaitējuma riskiem), ērtam un brīvam, vienkāršam (bez liekām detaļām), viegli kopjamam un higiēniskam. Nav pieļaujams apģērbs ar garām auklām, jostas, siksnas, ar metāla detaļām, ciešs vai ierobežojošs, apavi ar auklām. Ja pacienta personiskās drēbes ir tīras un drošas, tad pieļaujama to nēsāšana stacionāra nodaļās.

[1.2] Vienmēr tiek izvērtēti visi drošības aspekti un pacienta vispārējais stāvoklis – apziņas līmenis, orientācija, uzvedība (mierīgs, uzbudināts vai agresīvs), paškaitējuma vai suicidālas tendences, intoksikācijas pazīmes (alkohols, vielas). Izvērtējot visu kopumā arī veicina apģērba izvēli. Kā alternatīva personiskajam apģērbam ir NPVC pidžamas, krekli, siltie halāti. Pēc vajadzības tiek mainīti, lai nodrošinātu personisko higiēnu. NPVC nevar nodrošināt visiem pacientiem personisko drēbju mazgāšanu, tāpēc personisko drēbju maiņu un mazgāšanu parasti nodrošina ģimene vai piederīgie. Izņēmums ir ilgstoša ārstēšana (ar MRPL¹ esošie pacienti), sociāli nelabvēlīga situācija vai pacientam nav piederīgo.

[1.3] Infekciju kontroles risks, atbildība par sabojātu/zaudētu apģērbu un industrijas veļas apstrādes režīms nav piemērots privātām drēbēm.

[2] Smēķēšanas kārtība un ierobežojumi nodaļā

[2.1] Pacientiņiem pieejami bukleti par smēķēšanas kaitīgumu. NPVC iespēju robežās ierobežo pacientu smēķēšanu nodaļas iekštelpās.

[2.2] Nodaļā pie informācijas dēļa var iepazīties ar “smēķēšanas grafiku” laika periodiem, kad personāla pavadībā tiek nodrošināta smēķēšana ārā, teritorijā, atbilstoši tam paredzētā vietā.

¹ Medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis

[2.3] Izņēmums ir akūti, psihotiski pacienti, kuriem konkrēta brīdī nevar nodrošināt izvešanu ārā. Šādā situācijā pacienti smēķē iekšējās (pašaprūpes palātas WC vai nodaļā konkrētā telpā) atbilstoši grafikam.

[3] Par piekrišanas stacionēšanai un ārstēšanai dokumentēšanas kārtības pilnveidošanu

[3.1] Piekrītam, ka pacienta gribas izteikuma un informētās piekrišanas precīza dokumentēšana ir būtiska gan no pacienta tiesību nodrošināšanas, gan juridiskā viedokļa.

[3.2] Nodaļu vadītāji un ārstniecības personāls ir informēti par nepieciešamību pilnveidot praksi, nodrošinot, ka piekrišanas veidlapās tiek pilnībā un nepārprotami fiksēts pacienta piekrišanas sniegšanas brīdis, norādot faktisko datumu un laiku, kad pacients ir mainījis savu lēmumu un devis piekrišanu stacionēšanai un ārstēšanai.

[3.3] Vienlaikus veicināsim praksi, ka attiecīgo ierakstu, cik vien tas ir iespējams un pacienta veselības stāvoklis to ļauj, pašrocīgi veic pats pacients. Gadījumos, kad tas nav iespējams, piekrišanas noformēšana tiks veikta atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nodrošinot pilnvērtīgu informācijas atspoguļošanu medicīniskajā dokumentācijā.

[4] Par pacientu stacionēšanas tiesiskā pamata pārskatīšanu un piekrišanas noformēšanu

[4.1] Informējam, ka NPVC veiks visu to pacientu stacionēšanas tiesiskā pamata pārskatīšanu, kuri ir stacionēti, pamatojoties uz citas personas sniegtu piekrišanu. Gadījumos, kad pacienta veselības stāvoklis un rīcībspēja ļauj izteikt informētu gribu, tiks saņemta paša pacienta piekrišana turpmākai ārstniecībai un uzturēšanai stacionārā. Savukārt situācijās, kad pacients pats nespēj sniegt piekrišanu un pastāv Ārstniecības likumā noteiktie priekšnoteikumi, tiks nodrošināta Ārstniecības likuma 68. pantā paredzētās procedūras ievērošana un atbilstoša dokumentēšana.

[4.2] Vienlaikus tiks veiktas izmaiņas iekšējos normatīvajos aktos, lai nodrošinātu, ka turpmāk pacientu stacionēšana tiek veikta atbilstoši spēkā esošo normatīvo aktu prasībām.

[5] Par priekšlikumu izslēgt Piekrišanas veidlapas otro sadaļu par ārstēšanas piekrišanas sniegšanu pacienta vietā

[5.1] Informējam, ka tiks veiktas izmaiņas izslēdzot no Piekrišanas veidlapas otro sadaļu, kas paredz tiesības citai personai sniegt piekrišanu ārstēšanai pacienta vietā.

[6] Par Piekrišanas veidlapas trešās sadaļas satura precizēšanu

[6.1] Tiks veiktas izmaiņas pilnveidojot iekšējos normatīvos aktus, tajos koriģējot Piekrišanas veidlapas trešo sadaļu, atsevišķi izdalot informētu piekrišanu ārstēšanai un apliecinājumu par iepazīšanos ar nodaļas iekšējās kārtības noteikumiem. Attiecīgi tiks veiktas izmaiņas arī apliecinājumā par iepazīšanos ar iekšējās kārtības noteikumiem – slimnīcas un nodaļas līmenī, koriģējot šīs sadaļas saturu.

[7] Par kārtību pacienta piekrišanas saņemšanai pēc ārsta konsultācijas un ārstēšanas plāna izstrādes

[7.1] Informējam, ka NPVC nodrošina informētas piekrišanas procesa īstenošanu atbilstoši Pacientu tiesību likuma prasībām, paredzot pacienta tiesības pirms piekrišanas sniegšanas saņemt saprotamu un pietiekamu informāciju par savu veselības stāvokli, plānoto ārstēšanu, rehabilitāciju, tās mērķiem, iespējamiem riskiem un sagaidāmajiem rezultātiem, kā arī uzdot jautājumus un saņemt uz tiem atbildes.

[7.2] Vienlaikus tiks pievērsta papildu uzmanība tam, lai Piekrišanas veidlapas trešā sadaļa pacientam parakstīšanai tiktu nodota pēc ārstējošā ārsta konsultācijas un pēc ārstēšanas un rehabilitācijas plāna izstrādes, tādējādi nodrošinot, ka piekrišana tiek sniegta pēc pilnvērtīgas informācijas saņemšanas un pacienta informētas lēmuma pieņemšanas.

[8] Par medikamentozās ierobežošanas regulējuma pilnveidošanu un dokumentēšanas kārtības noteikšanu

[8.1] Tiks veiktas izmaiņas pilnveidojot iekšējos normatīvos aktus, tajos iekļaujot medikamentozo ierobežošanu (medikamentu ievadīšana pret pacientu gribu) kā atsevišķu ierobežojošo līdzekli, nosakot pienākumu atspoguļot par to informāciju medicīniskajos dokumentos.

[9] Par atkārtotas informētās piekrišanas saņemšanu pēc ierobežojošo līdzekļu piemērošanas pacientam

[9.1] Piekrišam, ka gadījumos, kad pacientam ārstniecības procesā ir bijusi nepieciešama ierobežojošo līdzekļu piemērošana, pēc šo līdzekļu pārtraukšanas ir būtiski nodrošināt sarunu ar pacientu, lai pārrunātu notikušo, mazinātu iespējamo emocionālo spiedi, atjaunotu terapeitiskās attiecības un izvērtētu pacienta turpmāko sadarbību ārstēšanās procesā.

[9.2] Lai nodrošinātu vienotu pieeju un pienācīgu procesa dokumentēšanu, tiks precizēta informētās Piekrišanas veidlapa, kuru paredzēts izmantot gadījumos, kad pacientam pēc ierobežojošo līdzekļu piemērošanas tiek turpināta ārstēšanās NPVC. Veidlapa tiks pievienota pacienta medicīniskajai dokumentācijai, apliecinot, ka pacientam ir sniegta nepieciešamā informācija par ārstēšanās turpināšanu un viņš ir devis atkārtotu informētu piekrišanu ārstniecībai.

[10] Par ierobežojošo līdzekļu reģistrēšanas un pacienta uzvedības apraksta dokumentēšanas nodrošināšanu

[10.1] Tiks pastiprināta kontrole pār dokumentācijas aizpildīšanas kvalitāti, lai žurnālu ierakstos tiktu ietverts konkrēts, individualizēts un objektīvs pacienta uzvedības apraksts, kā arī skaidri norādīts apdraudējuma raksturs, kas pamatojis ierobežojošo līdzekļu piemērošanu. Par minētajām prasībām tiks atkārtoti informētas atbildīgās ārstniecības personas un nodrošināta to ievērošanas uzraudzība.

[11] Pacienta privātuma aizsardzības nodrošināšana

[11.1] NPVC pacienta ierobežošanu iespēju robežās neveic citu pacientu klātbūtnē un nodrošina, ka pacienta mehāniskā ierobežošana tiek veikta, ievērojot pacienta cieņu, privātumu un cilvēktiesības.

[11.2] Turpmāk mehāniskās ierobežošanas piemērošana, tiks organizēta ar aizslietņu palīdzību, lai nodrošinātu pacienta privātumu un maksimāli ierobežotu citu pacientu klātbūtni un iespēju novērot notiekošo.

[12] Par regulāru personāla apmācību nodrošināšanu ierobežojošo līdzekļu piemērošanā

[12.1] Regulāras personāla apmācības par ierobežojošo līdzekļu piemērošanu jau tiek nodrošinātas un arī turpmāk tiks organizētas, īpašu uzmanību pievēršot alternatīvām metodēm un preventīviem risinājumiem, lai mazinātu nepieciešamību piemērot ierobežojošos līdzekļus.

[12.2] Apmācību mērķis ir stiprināt personāla zināšanas un prasmes, veicinot pacientu tiesību ievērošanu un drošas aprūpes prakses īstenošanu.

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, NPVC informēs tiesībsardzi par veiktajiem uzlabojumiem, kā arī par turpmāko rekomendāciju ieviešanas gaitu un izpildi.

Valdes priekšsēdētāja

(paraksts)*

Sandra Pūce